

BERGLINS

I veckans kulturmagasin

Veckans medarbetare
 Lars Ring har skrivit om teater i Svenska Dagbladet sedan 1980-talet. Han är också specialist på trädgårdar. För Kulturmagasinet har han bland annat intervjuat Staffan Westerberg och Nobelpristagaren Jon Fosse. I veckans nummer recenserar han Klara Soppsteater med William Spetz.

Omslagsfoto: Staffan Löwstedt

Ett nytt ljus. Lysande och otidsenlig – det här måste ni se

Konst | Utställning

Ett nytt ljus
Konstnär: Stefan Johansson
Curator: Adam Korpskog
TOM 1 SEPTEMBER
THIELSKA GALLERIET

Stefan Johanssons målningar verkar tala till någon som inte kan svara honom. SvD:s Hanna Johansson påminns om själens ensamhet på Thielska galleriet.

Det är någonting med de här målningarna. Som om man fotat med vaselin på linsen, tänker jag först. Men det är inte det – inte fullt så sentimentalt, och inte så nostalgiskt heller. Jag får lust att höra av mig till folk jag känner: det här måste ni se. Det här är någonting som inte går att förklara.

Med "Ett nytt ljus" på Thielska galleriet ägnas Stefan Johansson (1876–1955) för första gången på 30 år en större separatutställning i Stockholm. Han föddes i Östergötland men bodde för det mesta i Värmland, utbildade sig i Stockholm vid Tekniska aftonskolan (numera Konstfack) och Konstakademien, och gjorde flera studieresor till Italien.

Periodvis ägnade han sig åt ett självmytologiserande som motsäger biografien. Han kallade sig för "självlärd" trots sin utbildning, och han insisterade på att han var opåverkad av yttre intryck, trots uppenbara influenser från såväl europeiskt renässansmåleri som japanska träsnitt.

Samtidigt: Johanssons stil var verkligen egensinnig och, vilket blir tydligt i Thielskas ickekronologiska hängning, häpnadsväckande konsekvent. Från 1910-talet och framåt – och här närmar man sig kanske ett svar på frågan om vad som utgör det där svårdefinierade *någonting* i hans målningar – använde han sig av en särskild teknik, där linnedukar målades med lager efter lager av färg som sedan tvättades bort. Effekten det åstadkommer är att dukarna, medan de är alldeles släta, samtidigt verkar drypa av färg.

Som i en av de första målningarna där han använt sig av tek-

Stefan Johansson, "Porträtt av konstnärens moder", 1911.
Foto: Helena Christerdotter

niken, "Porträtt av konstnärens moder" från 1911. Johansson bodde tillsammans med sin mamma fram till hennes död 1924; i en tveeggad formulering sa han vid ett tillfälle att han såg moderns goda egenskaper i starkare belysning ju fler andra kvinnor han lärde känna. Ett annat sätt att säga: ingen kvinna kan mäta sig med henne.

Det är hur som helst ett oerhört porträtt, hyperrealistiskt och sugande, och påminner mer om någonting av renässansmålaren Domenico Ghirlandaio än om porträttmåleri från samma tid. På samma gång tycks det peka framåt mot mellankrigstidens nysakliga stil. Flera av de senare tvättmålningarna för i sin tur tankarna till Gerhard Richter, medan "Sommarafton" (1938) och "Lyktan vid älven, vårväll" (1943) påminner – med sina

"När man ser 'Kajen i kvällsljus' är det som om en förtvivlad fråga kämpar för att lämna strupen."

färger, med sin strängt kontrollerade stillhet – om Barbro Östlihs abstrakta måleri.

Att försöka fästa Stefan Johansson vid en jämförelse kommer helt enkelt att skicka ut en kors och tvärs genom tiden, till sinsemellan helt olika konstnärskap och stilriktningar. Redan under sin egen livstid kallades han "otidsenlig", bland annat av SvD:s konstkritiker Gotthard Johansson (jag är, kan jag väl nämna, inte släkt med vare sig honom eller Stefan). Men att vara ur fas med sin egen tid innebär också möjligheten att i stället stå i kontakt med alla andra tider.

Där uppenbarar sig ett annat, möjligt svar på vad det är, hans någonting: den djupa ensamheten i detta. Jag syftar inte på någon biografisk ensamhet nu, utan på själens ensamhet. Johanssons målningar verkar liksom tala till någon som inte kan svara honom, eller till någon vars svar han aldrig kan höra. När man ser "Kajen i kvällsljus" (1927) är det som om en förtvivlad fråga kämpar för att lämna strupen. Vem är det som ser det här? Vad är det här för en människa?

Samma fråga infinner sig inför "Bron i dimma (oktoberkväll)" från 1942, en helt underbar målning. Huvudmotivet – bron i fråga – ramar in av ett buskage, vilket ger intrycket av någon som tittar ut från sitt gömställe och iakttar någonting på avstånd, i smyg. Städerna i Johanssons målningar är anonyma, reducerade till mörker och ljus, och folktomma. Här finns inte – som hos vissa med honom samtida konstnärer – något maskulint kodat intresse för stadens myller, inte heller något desillusionerat vemod inför de elektriska ljusen.

I stället tycks de vara målade i ett tillstånd av att vara uppslukad av lyktornas skönhet när de glimrar i diset, av magin i deras artificiella sken, inför synen som skulle se i princip exakt likadan ut om man gick längs kajen i natt. Det är helt lysande – och "Ett nytt ljus" är en lysande utställning.

Hanna Johansson
hanna.johansson@svd.se

Stefan Johansson, "Sommarafton", 1947. Målningen är något beskuren.

Deeper well. Mysigt och varmt – men något saknas

Musik | Pop
Deeper well
Kacey Musgraves
INTERSCOPE/UNIVERSAL

Kacey Musgraves säger sig ha varit mer jordad än någonsin när hon gjorde nya albumet "Deeper well". Samtidigt känns det som om någonting saknas – egensinnet och energin är inte riktigt där.

☛ Kacey Musgraves har sakta men säkert gått från samtida Nashville-country till singer-songwriter-pop. Hela tiden, från den lysande debuten "Same trailer different park" till detta nya album, med ett mjukt och lite alternativt musikaliskt anslag. Stompig machocountry med konservativa värderingar har aldrig varit hennes melodi. Det visade hon när textrader om homosexualitet och marijuana i hennes första hit "Follow your arrow" upprörde countryns mest inskränkta traditionsbevarare.

Elva år och fyra album efter debuten går det alltså inte att benämna den av publik och kritiker hyllade och prisade sångerskan och kompositören som countryartist. Inte för att det gör något, i dag blandar många genrer så friskt att fackindelning blir svår.

Där det förra albumet, "Star-crossed", drevs framåt av både pop och r&b, är "Deeper well" mer inne på mjuk folkpop med

skimrande akustiska gitarrer under Kacey Musgraves allid lika melankoliskt ljuva sång-röst.

Sångerna tuffar stillsamt på i behagligt mediumtempo. Ibland är det precis så det ska vara, som i den söta folkvisan "The architect". Men ibland är det som att musiken varken kan eller vill komma någonvart utan bara, som titelspåret, ta det lugnt på ett och samma ställe.

"Deeper well" är mer inne på mjuk folkpop med skimrande akustiska gitarrer."

Det är lite frustrerande. Men då låtarna är välgörande korta, det är en av alla bra saker med Kacey Musgraves, kan man ha överseende med det.

"Deeper well" är ett album gjort av en artist som i en aktuell intervju säger sig vara i sin mest jordade period hittills. Om det är därför hon denna gång är mindre provokativ och äventyrlig ska jag låta vara osagt.

Jag har egentligen inget emot den nyandlighet och lite för-

numstiga självhjälps-känsla som genomsyrar albumet men saknar hennes tuffare formuleringar. Och, allra mest, sånger som kliver ut och tar plats på samma självklara sätt som, för att ta tre ynka exempel, "Follow your arrow", "Lonely weekend" eller "Good wife".

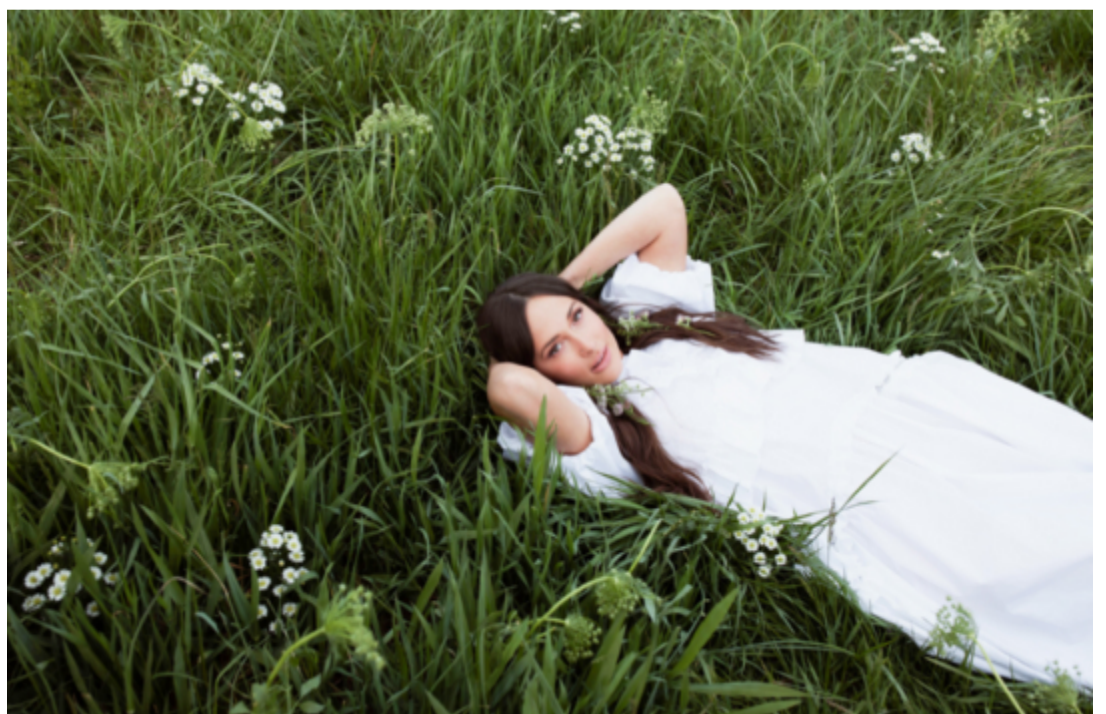
Närmast kommer "Cardinal", med kaliforniska The Mamas & the Papas-vibbar och tolvsträngad Roger McGuinn-gitarr, "Sway" med ljuvlig stämsång som hade kunnat få pågå i en evighet och den psykedeliskt drömska och lätt japanskt ljudande "Anime eyes", med ett kort talat parti där det hettar till.

Jo, "Dinner with friends" är ju också riktigt fin, särskilt när den i refrängen tar en snyggt oväntad harmonisk vändning som lyfter på ett sätt som – åtminstone i mitt huvud – låter lite Pink Floyd.

Men ändå. Hur mysigt, varmt och diskret välproducerat det här albumet än är – och med reservation att det kanske växer till sig ytterligare efter att denna recension skrivits – känns det som att Kacey Musgraves och hennes låtskrivarpartners Daniel Tashian och Ian Fitchuk inte riktigt hittat melodierna, egensinnet och energin som präglade deras tidigare samarbeten.

Ska vi se det som ett mellanalbum, köpa ett doftljus från hemsidan och hoppas på nästa gång? Ja, det gör vi.

Dan Backman
musik@svd.se

Kacey Musgraves. Foto: Marta Bevacqua